

## VILJO TARKIAINEN – JUVALAINEN HUMANISTI

Juvan seurakunnan 575-vuotisjuhlien lähestyessä hyvää vauhtia on syytä kiinnittää huomiota alueen menneisyyteen ja Juvalla syntyneiden ja vaikuttaneiden kulttuurihenkilöiden elämäkerralliseen historiaan. Tuovathan juuri eri juvalaisten henkilöiden panokset pitäjän vaiheisiin sitä väriä ja vaihtelua, jota kvantitatiivisesta historiasta ja tilastotiedoista niin usein puuttuu.

Näihin juvalaisiin kuuluu myöhempi kirjallisuusprofessori *Viljo Tarkiainen*, tämän kirjoituksen laatijan isoisä. Hän syntyi huhtikuun 18. päivänä 1879 – siis peräti 126 vuotta sitten – Soiniemen Tarkialassa, kirkasvetisen ja kauniin Pyhäjärven rannalla. Tarkiaisen elämän alkuvaiheet Juvalla ovat siis jo melko vanhaa historiaa, mutta kun siitä on säilynyt päähenkilön muistelmien ja hänen antamiensa haastattelujen muodossa erinomaista ja yhä tuoretta lähdetietoa, siihen on yhä syytä palata.

Soiniemen Tarkiala joutui Tarkiaisten suvun haltuun joko vuonna 1660 tai vuonna 1664 perheen muutettua Saimaan rannalta Vuorilahdelta Pyhäjärven erämaiseen ympäristöön. 1720-luvulta lähtien suvun vaiheista on kirkonkirjallista tietoa, joka osoittaa, että Viljo Tarkiainen oli sukunsa seitsemättä tällä paikalla elänyttä polvea. Hänen lähtemiseensä opilliselle tielle sammui Soiniemen Tarkiaisen suku tällä paikalla, sillä talo ja sen viljelykset tulivat toisiin käsiin ja alkuperäisen Tarkialan mailla lainehtii tänä päivänä vain kumpuileva pelto, jolla kuluneena kesän kasvoi erityisen komeaa ohraa. Pelto on ilmeisesti nykyisen Tarkialan tilan ulkoviljelmä, kokonaan metsän ympäröimä. Alkuperäinen talo käsitti 17 hirsirakennusta hiukan epäsäännöllisen pihaneliön ympärillä ja oli luultavasti ainakin osaksi pystytetty 1700-luvulla, jolloin suku nautti vapaavuosia verotuksesta Ison vihan tuhojen korjaamiseksi. Viljo Tarkiaisen itse piirtämän pohjakaavan mukaan rakennusryhmä muistutti melkoisesti Seurasaaressa olevaa Niemelän torppaa Konginkankaalta, joten sen on täytynyt olla melko iäkäs. On syytä korostaa, että Viljo Tarkiaisen elämäkertateoksessa julkaistu ilmavalokuva Tarkialasta esittää siis myöhempää, toista rakennusryhmää, ei siis suvun alkukotia.

Erikoista Viljo Tarkiaisen varhaisvaiheissa oli, että vaikka hänen isoisänsä, vanhaisäntä Matti Matinpoika Tarkiainen oli kolme kertaa naimisissa ja sai kuusi lasta, niin ainoastaan järjestyksessä kolmas näistä lapsista, nuorempi isäntä Jeremias Tarkiainen, jatkoi sukuaan ja sai vaimonsa Ulla Pasasen kanssa yhden ainoan lapsen, Viljon. Tämä etunimi on kylläkin kastetta myöhäisempi, vasta ylioppilaana otettu, sillä vastasyntynyt ristittiin Wiljamiksi, aivan kuten Viljo Kojon muistiin merkitemässä tarinassa kerrotaan. Kun nuorukainen sitten lahjakkuutensa vuoksi joutui koulutielle, jäi tila kokonaan ilman perijää. Viljon elämään vaikutti dramaattisesti isoisän ja isän melkein samanaikainen kuolema vuodenvaihteessa 1888-1889, jolloin poika oli yhdeksänvuotias, sekä se, että hänen äitinsä meni uusiin naimisiin kolmen vuoden kuluttua ja jätti poikansa setien, enojen ja tätien joukon huomaan. Viljo kasvoi siis ainoana nuorena vanhusten keskuudessa, mikä epäilemättä teki hänet alusta alkaen melko pikkuvanhaksi. Poika oli käytännössä orpo ja joutui jo alusta alkaen luottamaan omiin voimiinsa.

Viljo Tarkiaisen täyteläiset muistiinpanot sekä Yleisradion arkistossa olevat haastattelut säilyttävät Tarkialan elämää hyvin viehättävässä muodossa. Muistan itse, kuinka isoisä kertoi vaiheitaan minulle ollessani 12-vuotias pojannaskali, ja myöhemmin hänen nahkakantisen muistikirjan anti on ollut minulle todellinen elämys. Tarkiaisella oli taito luonnehtia lähisukulaisiaan tarkalla kynällä eikä niin vähäisellä huumorilla. On luultavaa, että eräät hänen myöhemmän puolisonsa, kirjailija *Maria Jotunin* novellit ovat saaneet virikettä Viljon kertomuksista. Kaikkiaan kirjallisuusprofessori piirsi muistelmissaan lapsuudenkotinsa oloista herttaisen kuvan, jossa tiedot kansanuskomuksista ja

muinairunoista yhtyivät realistiseen kuvaan tuonakaisesta maanviljelystä, karjanhoidosta ja kaskenpoltosta.

Viljo Tarkiainen pääsi Mikkelin lyseoon 10-vuotiaana 1889 ja kävi tätä oppilaitosta kahdeksan vuotta. Helsingin yliopistossa hän opiskeli suomen kieltä ja yleistä kirjallisuutta. Hänen painettu gradututkielmansa vuodelta 1903 on Juvan murteen perinpohjainen kartoitus. Ylioppilasvuosinaan ja myöhemminkin Tarkiainen vieraili ahkerasti kotonaan, keräsi pitäjän sukutarinat ja esiintyi eri tilaisuuksissa. Hän veti myös suuren joukon ikätovereitaan Otto Mannisesta Edvard Richteriin ja Joel Lehtoseen käynneille Soiniemen Tarkialaan. Juva oli tästäkin syystä hyvin tunnettu seutu Helsingin kirjallisissa piireissä. Vanhempana Tarkiainen vieraili vuosittain Juvalla aina äitinsä kuolemaan vuonna 1935 asti.

Viljo Tarkiainen loi Suomen kirjallisuustieteeseen oman koulukuntansa, joka harrasti biografista tutkimussuuntaa. Hänen tuotantonsa on valtava, pääteoksinaan ehkä Aleksis Kiven elämäkerta (1915), espanjalaisen Cervantesin elämäkerta (1918), Suomalaisen kirjallisuuden historia (1934) sekä lukuisat tutkielmat Eino Leinosta ja lopulta myös Mikael Agricolasta. Tarkiainen tuki hyvin merkittävällä tavalla puolionsa, kuopiolaissyntyisen Maria Jotunin (alkuaan Haggrén) kirjallista tuotantoa, vaikka voimakastahtoiset aviopuolisot eivät aina tulleet toistensa kanssa sopuisasti toimeen.

Minun tekee mieli lisätä, että olen toistakin kautta vanhaa juvalaista juurta. Juvan seurakuntahan tunnetaan ennen muuta Poppiusten ja Gottlundin sukujen ansiosta, mutta myös itäsuomalainen Alopaeus-suku on vaelluksissaan Savon pappilasta toiseen käväissyt pitäjässä. Kuulun äitini suvun osalta näihin yhden sukupolven vieraisiin. Äidinpuolisen isoäitini isänisä oli nimittäin Juvan rovasti *Magnus Erik Alopaeus* (1806-1874), sen kuuluisan Porvoon piispan pojanpoika, joka otti Aleksanteri I:n vastaan tuomiokirkkonsa portilla 1809. Tämän Magnus Erikin poika, isoäitini isä Frans Henrik Alopaeus toimi suomen ja ruotsin kielen opettajana Mikkelin lyseossa juuri samaan aikaan, jolloin Viljo Tarkiainen kävi tätä opinahjoa. Ympäri käydään ja yhteen tullaan, on vanha sananlasku, joka sopii tähänkin tapaukseen.

Kari Tarkiainen